

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ

Конах Вікторія Костянтинівна,
кандидат політичних наук

Розглянуто актуальні проблеми в національному інформаційному просторі України та чинники, що їх спричиняють, а також запропоновано заходи з їх вирішення на концептуальному, інституціональному та нормативно-правовому напрямках.

Ключові слова: національний інформаційний простір, інформаційний контент, проблеми регулювання національним інформаційним простором.

Сучасний національний інформаційний простір¹ як сфера інформаційних обмінів має складатися з розгалуженої системи структур, що забезпечують створення нової інформації, зберігання та захист наявної, а також організацію її використання за допомогою мережі засобів комунікації усередині країни та за кордоном з метою забезпечення інформаційних інтересів та потреб громадян і зрештою – інформаційної безпеки держави. Саме тому розвинуті держави розглядають побудову відповідного інформаційного простору як основу свого соціально-економічного, політичного й культурного розвитку та здійснюють цілеспрямовану державну інформаційну політику з урахуванням стрімких змін і тенденцій розвитку у глобальному інформаційному просторі.

Аналізу сучасних проблем формування вітчизняного інформаційного простору та регулювання інформаційних відносин присвячено роботи низки українських авторів, зокрема Г. Почепцова, А. Баранова, Ю. Гундертайло, А. Карпенко, Б. Кормича, В. Толубка, С. Чукут, О. Литвиненка, Ю. Бурило та ін.

¹ З огляду на відсутність усталеного визначення, автором тут і далі під поняттям «національний інформаційний простір» розуміється «середовище на території держави, де на основі наявної інформаційної інфраструктури здійснюються формування, збір, зберігання та поширення інформації (як національного, так і закордонного походження), а також інформаційна взаємодія організацій та громадян і задоволення їхніх інформаційних потреб відповідно до чинного національного законодавства».

Мета цієї статті – визначити актуальні проблеми національного інформаційного простору України, чинники, що їх спричиняють, а також запропонувати заходи для вирішення цих проблем на концептуальному, інституціональному та нормативно-правовому напрямках.

Аналіз національного інформаційного простору України свідчить, що з часу здобуття незалежності актуальною проблемою залишається його змістовне наповнення (контент). Означена проблема пов'язана з тим, що, з одного боку, він перебуває під тиском низки чинників іноземного походження, а з іншого – характеризується невідповідністю вітчизняного інформаційного продукту світовим критеріям.

Проникнення іноземних мас-медіа в національний інформаційний простір держав є стійкою тенденцією і, вочевидь, незворотнім наслідком інформаційної глобалізації. З огляду на геополітичне розташування України вона є об'єктом інтересів, а відтак й інформаційного впливу багатьох держав. З одного боку, розмаїття присутності іноземних ЗМІ в інформаційному просторі України сприяє диверсифікації джерел інформації, розвитку внутрішнього ринку інформації і, відповідно, утвердженню принципів свободи слова в нашій державі. З іншого боку, таке проникнення робить Україну уразливою до негативних (у тому числі інформаційно-психологічних) впливів з боку іноземних структур і держав. Уже зараз при здійсненні таких впливів використовується потужний інструментарій: цілеспрямовані інформаційні кампанії (довгострокові та ситуативні) із залученням українських, власних та інших зарубіжних

друкованих та електронних ЗМІ й Інтернет-порталів; акції та публічна діяльність неурядових організацій; тематичні публічні висловлювання представників політичної, бізнесової та культурної еліти (своїх держав та України); тенденційна інтерпретація заяв лідерів третіх країн та публікації на замовлення у ЗМІ цих держав; маніпулювання об'єктивно існуючими та штучно створеними новими інформаційними приводами для просування заангажованих тез у рамках інформаційних кампаній [1].

При цьому інтенсивність іноземного інформаційно-психологічного впливу не залежить значною мірою від політичних сил, що перебувають при владі в Україні, а зумовлена насамперед прагненням керівництва іноземних держав впливати на зовнішню та внутрішню політику нашої держави, а також має під собою політичне та економічне підґрунтя, продиктоване прагматичними підходами до забезпечення власних національних інтересів.

Водночас національні ЗМІ почасти демонструють соціальну безвідповідальність, обслуговуючи не стільки суспільні та загальнодержавні, скільки вузькогрупові корпоративні інтереси. Передусім така ситуація пов'язана з особливостями поведінки власників ЗМІ, які часто вдаються до формування змістовного наповнення на власний розсуд. При цьому журналістські колективи, передусім через непрозорість трудових відносин із власниками, а також слабку самоорганізацію, фактично не мають можливостей для здійснення незалежної редакційної політики [2]. Разом з тим практика ЗМІ останніх років, зокрема під час виборчих перегонів, актуалізує проблему професійної компетентності та моральної відповідальності журналістів перед суспільством².

Іншим негативним чинником є те, що українські державні ЗМІ, які передусім мають

² Показовим у цьому сенсі став виборчий період до ВР України у серпні-жовтні 2012 р. Як відзначали експерти, передвиборча кампанія спровокувала засилля «джинси» (замовних матеріалів), розміщення напівправди, замовчування інформації, а також незбалансованість подачі різних точок зору фактично в усіх видах і типах ЗМІ – від центральних до регіональних. Причому до їх використання долучалися не лише ЗМІ із сумнівною репутацією, а й достатньо відомі та популярні телеканали (зокрема Перший національний канал, ICTV, ТРК «Україна», СТБ, «Новий канал»), друковані ЗМІ (зокрема «Комсомольская правда в Украине», «Факты», «Сегодня», «Корреспондент», «Коментарі» та «Український тиждень»), а також інтернет-видання (зокрема «УНІАН», «Обозреватель») тощо.

відстоювати державницьку позицію та забезпечувати право громадян на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, почасти не в змозі виробити якісний конкурентоспроможний інформаційний продукт, якому громадяни України віддали б перевагу перед комерційним та іноземним. Серед головних причин такого стану – хронічне недофінансування інформаційної галузі. Зокрема, фінансування трансляції програм державного телерадіомовлення в чотири рази менше від потреби [3]. Це призводить не тільки до зниження якості творчо-виробничого процесу, а й до скорочення обсягів державного мовлення чи навіть його відключення (як у випадку з Національною радіокомпанією України, коли 5 лютого 2013 р. припинили мовлення УКХ-передавачі всіх її трьох каналів).

Як наслідок, в інформаційному просторі України спостерігається засилля тенденційного як іноземного, так і вітчизняного інформаційного продукту, яке помножується на відсутність власного продержавницького конкурентоспроможного інформаційного продукту, що створює об'єктивні загрози як інформаційним правам та інтересам громадян, так й інформаційній безпеці України загалом.

Окреслена ситуація спричинена насамперед наявністю в Україні низки внутрішніх проблем загальносистемного характеру.

Передусім – це **відсутність концептуальних підходів до формування та імплементації державної інформаційної політики, спрямованої на обстоювання національних інтересів у вітчизняному та світовому інформаційному просторі.**

Зазвичай засадничими документами на цьому напрямі є концепції інформаційної політики держави. В Україні послідовні (хоч і не результативні) спроби розробити та прийняти подібний документ робилися щонайменше впродовж десяти років.

Так, 13 грудня 2002 р. у ВР України було зареєстровано Проект закону «Про Концепцію національної інформаційної політики», № 2526 (ініціатор проекту: Янукович В. Ф., Кабінет Міністрів України), який після 2-го читання 18 травня 2004 р. було відхилено ВР України.

12 червня 2009 р. у ВР України було зареєстровано Проект закону «Про Концепцію державної інформаційної політики», № 4664 (ініціатор проекту: Тимошенко Ю. В., Кабінет Міністрів України), який було відкликано 11 березня 2010 р.

Останньою спробою стала реєстрація 13 жовтня 2010 р. у ВР України Проекту закону «Про Концепцію державної інформацій-

ної політики» № 7251 [4], (ініціатор проекту: Азаров М. Я., Кабінет Міністрів України). 11 січня 2011 р. Проект зазначеного закону було прийнято ВР України за основу у першому читанні, проте у другому читанні 5 липня 2011 р. його було відхилено³.

Єдиним вагомим зрушенням на концептуальному напрямі стало затвердження Доктрини інформаційної безпеки України (*далі* – Доктрина) [5], яка була підготовлена на виконання Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 березня 2008 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України» від 24.04.2008 р. № 377.

Доктрина заклала основу правового регулювання інформаційної сфери, зокрема щодо забезпечення інформаційно-психологічної безпеки, формування та реалізації державної інформаційної політики⁴. У розвиток Доктрини мали бути підготовлені та затверджені документи наступного рівня: концепції, стратегії, програми тощо. Проте, з огляду на відхилення вищезазначених концепцій державної інформаційної політики, на сьогодні в Україні відсутній чинний документ, який на загальнодержавному рівні визначав би основні напрями, засади і принципи державної інформаційної політики.

Друга проблема – невідповідність системи державного управління інформаційною сферою сучасним викликам і загрозам.

Низька ефективність державного управління інформаційною сферою зумовлена тим, що в Україні на зазначеному напрямі функціонує, окрім 5 основних органів державної влади, понад 20 допоміжних, компетенції та повноваження яких почасти розпорошені та не корелюються відповідним чином.

³ Відповідно до проекту Концепції державна інформаційна політика мала базуватися на принципах захисту національних інтересів, зокрема у сфері інформаційної безпеки. У пріоритетних завданнях та основних напрямках реалізації державної інформаційної політики, серед іншого, було визначено «захист від негативного інформаційно-психологічного впливу та протидія йому». (Проект був розроблений Державним комітетом телебачення та радіомовлення України).

⁴ У Доктрині серед основних напрямів державної інформаційної політики на інформаційно-психологічному напрямі визначаються, зокрема, «гарантування своєчасного виявлення зовнішніх загроз національному інформаційному суверенітету та їх нейтралізація», а також «поліпшення взаємодії органів державної влади з громадськими організаціями у сфері боротьби з проявами обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та маніпулювання масовою свідомістю» [5, ст. 4].

Так, управління інформаційною сферою здійснюють такі *регуляторні органи* як Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (*далі* – Національна рада) та Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (*далі* – НКРЗІ). У системі *виконавчої влади* до управління інформаційною сферою долучено передусім Державний комітет з телебачення та радіомовлення України (*далі* – Держкомтелерадіо України), Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України (*далі* – Держінформнауки України) та Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України (*далі* – Держспецзв'язку України).

Окрім того, причетними до виконання тих чи інших завдань і програм в інформаційній сфері є такі органи державної влади як Служба безпеки України, Генеральне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба зовнішньої розвідки України, Міністерство зовнішніх справ України, Міністерство юстиції України, а також Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформатизації, Комітет Верховної Ради України з питань інформатизації та інформаційних технологій тощо.

Національна рада здійснює наглядові та регуляторні повноваження щодо дотримання телерадіоорганізаціями та провайдерами програмної послуги вимог законодавства у галузі телерадіомовлення, ліцензійних умов та умов ліцензій, стандартів і норм технічної якості телерадіопрограм, вимог законодавства України щодо частки вітчизняного продукту в їхніх програмах тощо [6]. До компетенції *НКРЗІ* віднесено державне регулювання та нагляд у сфері телекомунікації, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку [7].

На перший погляд, сфери компетенції та повноважень *НКРЗІ* та Національної ради доволі чітко розмежовані. Однак таке твердження може бути справедливим лише за умови функціонування відокремлених інфраструктур для різних типів комунікацій – телерадіомовлення, поштового зв'язку, Інтернету тощо. Проте сучасний етап розвитку цифрових інформаційних і мережевих технологій характеризується подальшою інтеграцією інфраструктури різного призначення у багатофункціональні інформаційно-комунікаційні мережі, які можуть одночасно забезпечувати швидкісну передачу голосових, текстових, відеоданих, а відтак можуть одночасно використовуватися як для послуг телефонного, факсимільного зв'язку, так і для теле- та радіопередач (наприклад мобільне

телебачення, *IPTV*, *VOD*, які розповсюджуються через телекомунікаційні мережі, призначені для надання звичайних послуг телефонного зв'язку) [8].

Як наслідок, нині у вітчизняному інформаційному просторі є напрями регулювання, які ні за ким не закріплені, зокрема – це діяльність Інтернет-ЗМІ, мобільне телебачення тощо. Таким чином, інтеграція інформаційної інфраструктури та створення на цій основі єдиного цифрового інформаційного середовища суттєво ускладнюють роздільне регулювання у сфері інформаційних комунікацій та телерадіомовлення різними органами й актуалізують питання про формування єдиного конвергентного органу регулювання в інформаційній сфері держави – **Національної ради України з питань комунікацій**.

Щодо повноважень органів виконавчої влади в нашій державі, то до компетенції *Держкомтелерадіо України* віднесено зокрема такі: розробка заходів щодо запобігання внутрішньому і зовнішньому інформаційному впливу, який загрожує інформаційній безпеці держави, суспільства, особи; участь у формуванні єдиного інформаційного простору, сприяння розвитку інформаційного суспільства; реалізація разом з іншими державними органами завдання щодо забезпечення інформаційної безпеки; підготовка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах, поліграфії; визначення порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади та надання пропозицій щодо інформаційного наповнення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади тощо [9].

До завдань *Держінформнауки України* серед інших віднесені такі: координація діяльності органів виконавчої влади щодо виконання загальнодержавних програм і проектів інформатизації; забезпечення інтеграції їх інформаційних систем і ресурсів у Єдиний веб-портал; координація адміністрування адресного простору національного сегмента мережі Інтернет [10].

Держспецзв'язку України є державним органом, який призначений для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного й технічного захисту інформації [11].

Окрім зазначеного, аналіз нинішнього стану регулювання органами державної влади

інформаційною сферою дає змогу виділити й певні невідповідності на цьому напрямі. Зокрема, перетинаються повноваження з питань управління телерадіомовленням між Держкомтелерадіо України та Національною радою. Наприклад, виникають питання щодо легітимності норми, закріпленої в п. 24 ст. 4 Положення про Держкомтелерадіо України, згідно з якою цей орган державної влади «координує діяльність державних телерадіоорганізацій, інформаційних агентств, видавництв, поліграфічних підприємств і підприємств книгорозповсюдження, установ та організацій, що належать до сфери управління Держкомтелерадіо України» [12], а відповідно до ст. 7 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» єдиним органом державного регулювання діяльності у сфері телебачення і радіомовлення незалежно від способу розповсюдження телерадіопрограм і передач є Національна рада [13]. Отже, зазначена норма Положення про Держкомтелерадіо України суперечить згаданому вище закону.

Інша невідповідність стосується широкого кола повноважень Держкомтелерадіо України, які охоплюють значно ширшу за телебачення та радіомовлення сферу. Це суперечить Рішенню Конституційного Суду України з приводу того, що назва органів державної влади повинна відповідати їх цільовому призначенню [14] та у разі їх невідповідності назва має бути змінена.

Окрім того, однією із суттєвих проблем на зазначеному напрямі є відомча автономність установ, які відповідають за окремі аспекти інформаційно-психологічної безпеки держави, що обумовлюється відсутністю у структурі виконавчої влади спеціально уповноваженого державного органу, який займався би координацією їх діяльності. Нині захистом інформаційного простору, у межах своєї компетенції, займається низка органів державної влади (Служба безпеки України, Генеральне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба зовнішньої розвідки України, Міністерство зовнішніх справ України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України тощо), діяльність яких почасти дублюється та/чи не корелюється між собою. Такий стан справ унеможливорює ефективний захист нашої держави від негативних інформаційно-психологічних впливів.

Отже, на практиці органи державної влади України у сфері регулювання відносин в інформаційній сфері почасти виконують дублюючі функції, і водночас є напрями регулювання, які ні за ким не закріплені – діяльність Інтернет-ЗМІ, мобільного телебачення тощо.

Наступною проблемою регулювання національного інформаційного простору є недосконалість та фрагментарність вітчизняного законодавства на означеному напрямі.

З одного боку, інформаційна сфера є безумовним лідером щодо кількості законів, які її регулюють, – їх понад 20, а з іншого – аналіз чинного вітчизняного законодавства засвідчує низку прогалин при її регулюванні. Зокрема, недостатньо контрольованими державою залишаються відносини власності на основні вітчизняні ЗМІ, відсутні нормативно-правові акти, які сприяли би становленню економічно незалежних ЗМІ, що створює передумови для монополізації медіа-ринків.

Крім того, дається взнаки відсутність в Україні узгодженого Кодексу журналістської етики та механізмів контролю за його виконанням. В Україні за роки незалежності було розроблено кілька кодексів етичної поведінки журналістів, зокрема кілька їх редакцій було прийнято Національною спілкою журналістів України (у 1992, 1997, 2002 рр.). Однак 11 березня 2010 р. Національна експертна комісія з питань захисту суспільної моралі затвердила Етичний кодекс журналістів у своїй редакції, який був розроблений її апаратом. Водночас варто зауважити, що жоден із них не має обов'язкового характеру для виконання (у кращому випадку порушення норм піддаються громадському осуду, розглядаються на зборах редакційних колективів та комісіями з журналістської етики) та не передбачає механізмів контролю за його додержанням⁵.

Як наслідок, відсутність обов'язкових правових вимог щодо дотримання професійних етичних стандартів чи дієвого інституту саморегуляції (установи з контролю за дотриманням етичних стандартів) спонукає журналістів та редакції порушувати їх (найчастіше в частині дифамації, образи честі, гідності й ділової репутації), спричиняє зловживання гаслами щодо захисту свободи слова задля маніпулювання свідомістю, з метою формування суспільної підтримки певних політичних сил чи ініціатив, а також призводить до

⁵ Аналіз інституції контролю та регулювання роботи ЗМК у західних країнах дає змогу виокремити дві основні моделі: інститути омбудсменів чи комісій (рад) із преси та інститути прес-карт. У випадку наявності відповідної установи щодо забезпечення соціальної відповідальності мас-медіа, така установа у своїй діяльності спирається на кодекси професійної етики журналістів, державне законодавство, що регулює діяльність ЗМІ, та на міжнародні документи. Таке саморегулювання в одних країнах здійснюється за підтримки державної влади, а в інших – самостійно на основі професійних об'єднань і спілок.

нездорової комерціалізації журналістики. Навряд чи може суттєво вплинути на додержання етичних стандартів й уведення т. зв. єдиної журналістської прес-картки, про яку точаться розмови в журналістському середовищі.

Фактично відсутнє правове регулювання функціонування в Україні міжнародних інформаційних обмінів та інформаційних систем, найяскравішим прикладом яких є Інтернет. Відсутність у чинному законодавстві України визначення поняття засобу масової інформації в мережі Інтернет фактично унеможливує встановлення контролю за інформацією, яка там поширюється, та створює передумови для використання Інтернет-ЗМІ у деструктивних цілях.

Окрім того, в інформаційному законодавстві використовується низка термінів, що недостатньо коректні та/або не мають чіткого визначення свого змісту. Такими, зокрема, є «інформаційно-психологічна безпека», «інформаційно-психологічні впливи» тощо, що дає змогу часто використовувати їх довільно. Відсутнє в нормативно-правовому полі України і визначення поняття «державної інформаційної політики». Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про інформацію» (у редакції від 02.10.92 р. № 2658-ХІІ), який є базовим щодо нормативного регулювання в інформаційній сфері держави, зазначалося, що «державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації» (ст. 6) [15]. Проте в чинній редакції Закону України «Про інформацію» [16] (у редакції від 13.01.2011 р. № 2938-VI) згадане визначення вилучене.

Висновки та рекомендації

Враховуючи викладене, необхідно констатувати, що для формування сучасного, відповідного наявним загрозам і викликам національного інформаційного простору України необхідно вжити низку системних заходів на концептуальному, інституціональному та нормативно-правовому напрямках.

Вбачається доцільним вирішення таких актуальних питань.

1. Розробити засадничий документ із регулювання інформаційного простору – Концепцію інформаційної політики України, в якій передбачити засади, методи та засоби формування та провадження державної інформаційної політики (зокрема щодо реалізації системи державної пропаганди, спрямованої як на внутрішнє, так і на зовнішнє інформаційне

середовище; забезпечення достатнього рівня присутності якісного національного інформаційного продукту в українському та міжнародному інформаційному просторі тощо).

2. Оптимізувати державне управління інформаційною сферою у спосіб:

– *утворення Національної ради України з питань комунікацій* – конвергентного незалежного органу з регуляторними й наглядовими повноваженнями в інформаційній сфері (на базі Національної ради та НКРЗІ), до компетенції якої віднести регулювання діяльності у сфері телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом, телерадіомовлення, а також іншої діяльності, пов'язаної з використанням телекомунікаційної інфраструктури, зокрема в мережі Інтернет тощо;

– *утворення Міністерства з комунікацій, інформації та інформатизації України* – центрального органу виконавчої влади з провадження комплексної загальнодержавної інформаційної політики та політики в інформаційній сфері (на базі Держкомтелерадіо України та у спосіб передачі відповідних повноважень від Держінформнауки України), передбачивши серед його повноважень, зокрема, формулювання та трансляції в українському суспільстві й назовні державних ін-

формаційних пріоритетів, найважливіших повідомлень з базових аспектів життя держави, а також координацію діяльності органів виконавчої влади щодо виконання загальнодержавних програм і проектів інформатизації тощо.

3. Унормувати діяльність в інформаційній сфері відповідно до міжнародних правових норм і сучасних викликів, зокрема у спосіб:

– доопрацювання розробленого Міністерством юстиції України *Проекту закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прозорості відносин власності щодо засобів масової інформації»*, спрямованого на недопущення монополізації ЗМІ (в тому числі Інтернет-ЗМІ) та їх використання у маніпулятивних цілях;

– розроблення обов'язкового для виконання *Кодексу етичної поведінки журналістів*, найважливішим у якому має бути розділ «Відповідальність», що міститиме вказівку: хто, за що і як відповідає, порушуючи ту чи іншу етичну норму;

– визначення у нормативно-правовому полі України таких понять, як «державна інформаційна політика», «інформаційно-психологічна безпека», «інформаційно-психологічні впливи» тощо.

Список використаних джерел

1. *Конах В. К.* Негативні зовнішні інформаційно-психологічні впливи в Україні як загроза національній безпеці держави. – Гілея : науковий вісник. – 2012. – Випуск 57(№ 2). – С. 518.
2. *Українські реалії інформаційного простору : стан та перспективи.* – НСЖУ. – 20.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nsju.org/article/view/224>
3. *Голова НСЖУ* закликав Держкомтелерадіо до спільної роботи // НСЖУ. – 26.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nsju.org/index.php/article/view/276>
4. *Про Концепцію державної інформаційної політики* : проект закону України від 13.10.2010 № 7251 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=38772
5. *Про Доктрину інформаційної безпеки України* : указ Президента України від 08.07.2009 р. № 514/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>
6. *Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення* : закон України від 23.09.1997 № 538/97-вр, ст. 13–14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/538/97-вр>
7. *Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації* : указ Президента України від 23.11.2011 № 1067/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1067/2011>
8. *Бурило Ю. П.* Організаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07–2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://adminpravo.com.ua/index.php/2010-04-13-14-05-13/145-2010-09-28-13-27-30/1942-22-----html>
9. *Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України* : указ Президента України від 07.05.2011 р. № 559/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://comin.kmu.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=82160&cat_id=32820
10. *Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України* : указ Президента України від 08.04.2011 № 437 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/13416.html>
11. *Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України* : закон України від 23.02.2006 № 3475-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>

12. *Про Положення* про Державний комітет телебачення і радіомовлення України : указ Президента України від 07.05.2011 р. № 559/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://comin.kmu.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=82160&cat_id=32820

13. *Про телебачення* і радіомовлення : закон України від 21.12.1993 р. № 3760-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>

14. *Про офіційне* тлумачення положень пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України : рішення Конституційного Суду України від 28.01.2003 р. у справі № 1-1/2003 за конституційним поданням Президента України (справа про повноваження Президента України реорганізувати центральні органи виконавчої влади) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-03>

15. *Про інформацію* : закон України від 02.10.1992 № 48 // ВВР. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

16. *Про інформацію* : закон України в редакції від 13.01.2011 № 2938-VI (2938-17) // ВВР. – 2011. – № 32. – Ст. 313.